

ՄՇԽԿ

Տարեկան գինը 10 բուրլ, կես տարվանը 6 բուրլ:
Առանձին համարները 5 կոպեկով:
Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:
Օտարաբարակացիք դիմում են ուղղակի
Тифлис. Редакция «Мшак»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերէն):
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:
Յայտարարութիւնները համար վճարում են
Խրաքանչիւր ըստին 2 կոպեկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ներքին ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Նամակ խմբագրին:—
Ներքին լուրեր:—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Կա-
նանց ընտրողական իրաւունքը Անգլիայում: Ար-
տաքին լուրեր:—ԽՈՒՆ ԼՈՒՐԵՐ:—ՀՆՈՒԱԳԻՒ-
ՆԵՐ:—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:—ԲԱՆԱՍԻՐԱ-
ԿԱՆ: Հայտուկ Հօրօստա:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Թիֆլիս, 7-ին սեպտ.

Թէև սովորական է, որ մեր երկրում ամեն նոր
սկզբող ձեռնարկութիւն, նախ քան բոլորովին
կանոնաւորվի, զանազան փորձանքներին է ենթարկ-
վում, մասնաւոր եթէ այդ ձեռնարկութեան գա-
րավարը վերցրած է լինում Եւրոպայից. թէև
մենք սովոր պէտք է լինէինք զանազան կարիկա-
տուներին, բայց այնու ամենայնիւ կարելի էր
սպասել, որ մեծ ծախքեր պահանջող հիմնարկու-
թիւններ կը ձգտեն միայն այնպիսի անձերին
հրահրել իբրև պաշտօնեայ, որոնց մօտ պարտա-
ճանաչութեան զգացմունքը զարգացած է: Այս
մտածմունքներին ես ակամայ հասայ, երբ այս օ-
րերս նոր բացված Բազուի երկաթուղու գծով ճա-
նապարհորդեցի դէպի Գանձակի գետաւոր և մի
քանի անձնակցութիւններ նմանապէս առիթ ունե-
ցայ: Չեմ խօսի այնպիսի փոքր անյարմարութիւն-
ների վրա, որ, օրինակի համար, շատ անգամ կայ-
արարներ հասնելով ճանապարհորդը չէ իմանում
ինչ տեղ է գտնվում, որովհետև կօնդուկտները
միայն երբեմն են բարեհաճում, երբ իրանք ցան-
կութիւն են զգում, տեղի անունը աղաբարեի-
կան խօսում, որ փոքր կայարաններում շատ ան-
գամ ճանապարհորդները ստիպված են ամենը
մի դռնով կայարան մտնել, այն ինչ մնացածնե-
րը փակ են մնում, այնպէս որ երկրորդ կամ ա-
ռանցին կարգի դասելը մտնելի ցանկացողը ստիպ-
ված է բազմով դասվելով անցնել, չը նայելով
որ ամեն մէկ սենեակ, ինչպէս և հարկաւոր է,
իր առանձին մուտք ունի. չեմ խօսում այն բա-

նի վրա, որ, օրինակ, Եւրոպայ կայարանի դրան
առաջ այնպիսի փոս է գտնվում, որ կատարեալ
լիճ է դառնում անձրևի ժամանակ և մտնողը
պէտք է մարմնամարզական վարժութիւններ անի
նրա վերայից թռչելու և տուն մտնելու համար:
Այդ բոլորը չնչին բաներ են այն անցքի համե-
մատ, որ պատահեց ինձ նոյն իսկ այդ յիշված
կայարանում: Վերադառնալով մի ճանապարհոր-
դութիւնից ես հասայ Եւրոպայ երկաթուղու 11 ժա-
մին և մտադիր էի շարունակել ճանապարհս գի-
շեր ժամը 11/2-ին դէպի Թիֆլիս: Երկար սպասե-
լով որ կատան բացվի ստուակ վերցնել կար-
գանալու համար, ես ման էի դալիս կայարանի
չիտութեան մէջ, և առիթ ունեցայ նկատել, որ
բոլոր պաշտօնեաները մէկը միւսից յետոյ քնեցին,
հեռագրական բաժնի պաշտօնեան նստած իր ա-
թուի վրա քնում էր: Չը նայելով, որ հեռագրու-
նակագրար գործում էր, հեռագրաւորներ ընդունող
չը կար: Լսվում է գնացքի մօտենալը. կատան
մնում է կողպած. ես որոնում եմ կայարանի կա-
ռավարին—ի գուր: Գնացքը մտնում է կայարա-
նը. ես հազիւ կարողանում եմ զարթնել տեղե-
գրաֆիտոսին, բայց նա իմ հարցին թէ երբ կը
բացվի կատան, լակոնաբար պատասխանում է
«Երբ կայարանի կառավարիչը կը գայ».—Իսկ դա
նոր է, եղաւ հարցը.—Նա կը գայ» էր լակոնա-
կան պատասխանը: Գնացքի շփոթ է լսվում, ըը-
նախաժամիս պահապանները վառում են երկու
լապտիկներ. գնացքը վերջապէս կանգնում է, իսկ
եւ դարձեալ դանդաղ եմ մտնել և փակ կատանի
առաջ: Հարահարտ եմ բազմաբ ասում եմ
կառք և այնտեղ գնացքի առաջ տեսնում եմ կայ-
արանի կառավարչին և ահա մեր մէջ ծագում է
հետեւեալ խօսակցութիւն:
Ես. Պարոն, երբ էք տալիս ստուակներ, և
ինչ էք սպասեցնում ճանապարհորդներին, ինչ
կատանի մօտ չէք:
Նա. Ի՞նչի ինչ կը կանչեցիք:
Ես. Ճանապարհորդները դուրս համար չեն որ
յիշեցնեն պաշտօնեաներին իրանց պարտաւորու-
թիւնը կատարել. կարծեմ, գուք էք պարզելի
համար և ոչ թէ նա ձեզ համար:
Այս խօսակցութիւնը շարունակվում է կա-
տանի մօտ աւելի և աւելի սաստիկ դառնալով.

ստուակները հազիւ կարողանում եմ ստանալ. ես
բողբում եմ:

Նա. Պարոն, ես ձեզ առաջին անգամ եմ տես-
նում:
Ես. Ես ձեզ նոյնպէս առաջ երբէք տեսած
չեմ, բայց այնու ամենայնիւ պահանջում եմ,
որ դուք ձեր պարտաւորութիւնը կատարէք և կը
բողբեմ ձեզ վրա երկաթուղու վարչութեան մօտ:
Վերջապէս ստուակները (մենք երկու հօգի
էինք) ստանում եմ և վազում եմ, որովհետև երկ-
րորդ դանդաղ է լսվում: Բայց ահա տեսնում եմ
որ ստուակների վրա գրված է «Եւրոպայ-Երկաթու-
ղու», այն ինչ ես Թիֆլիս գնալու համար էի
վճարել. էլ ժամանակ չը կայ կողմնակալու ես ժան-
դարմին յանձնում եմ ստուակներս, որ նրանց
փոխի և պահանջում եմ, որ գնացքը շարձակեմ
մինչև որ ուղիղ ստուակներ չը ստանամ: Կօնտ-
րօլէօրը փորձում է ինձ մեղադրել, բայց ստիպ-
ված է համաձայնվել, որ ես իրաւացի եմ: Աւե-
լորը եւս դատողութիւններ պատմածից յետոյ:

Ա. Արծրունի

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Тифлисскія Объявления» լրագրի № 210
մէջ տպվեցաւ պ. Նիկոլաւ մի շատ գեղեցիկ բա-
նաստեղծութիւն «Дачныя грезы» վերնադրով:

«Русскій Курьеръ» լրագրում կարդում ենք,
որ Մոսկվայի բնակիչներին լաւ ծանօթ հայ դե-
րասան Արամիանց վիճակագրող է կամեցում գցել
իր երկու նկարած պատկերներ: Մինը ներկայաց-
նում է Հալեւտ, միւսը Օֆէլիա: Այն անձինքը, որ-
ոնք տեսան յիշեալ նկարչութիւնները, գովասան-
քով են խօսում նրանց մասին:

Չը գիտեմ ինչն է վերաբերել, որ երկու օր է
արդէն «Новости» լրագրի Թիֆլիսի բաժանորդ-
ները ոչ ոք չէ ստանում այդ լրագիրը: Այդ ԼԵ-
րագիրը մեզ ուղարկվում էր դառարեցած «Գօրոս»
լրագրի փոխարէն: Արդե՞ք դա կը նշանակի թէ
«Голосъ» շուտով կը հրատարակվի—այդ չը
տեսնեմ:

Հիւրանոցում դու չես մնայ, չէ: Ես քեզ քարը կը
տամ: այտեղ: Այնու հրաւիրված է իր ծնօրաց
մօտ Իսկա և ես մենակ եմ մնացել: Քեզ այլ
ես բաց չեմ թողնի այտեղից, իսկոյն կողար-
կեմ երկու բանտարկեալներին քո պայտասկը բե-
րելու պրծաւ գնաց:

Բանտարկեալին, բացականչելի, շուրթած իմ
ընկերջ առաջարկութիւնից. չէ որ նորանք իմ
բոլոր շորերս կը գողցան: Ի՞նչպէս կարելի է
յանձնարարութիւն տալ աւաղակներին:

—Անդաբաղվիր, եղբայր, պատասխանեց Գե-
մեանովիչը, աշխուժով խփելով ուսիս: Իմ ուրեւ-
զները (սերբիացիք այդպէս են անուանում բան-
տարկեալներին) գողութեան վրա չեն էլ մտա-
ծում: Նորա ազատ շրջում են քաղաքում, ամբողջ
համար գնում են կենսական պիտոյքներ, և ժա-
մանակ առ ժամանակ թէ ինձ և թէ կնոջս հա-
մար աւետուր են անում: Իմ տունը ոչ մի ժամա-
նակ չէ փակվում և իմ բոլոր ծառաներս կալանա-
ւորներ են, և մինչև հիմա տանիցս մի անեղ չէ
կորի: Իմ կառավարը, խոհարարը, այգեպանը—
ամենքը այս բանտարկեալներին են, մինչև ան-
գամ երկամեակներս դայակը մի բանտարկեալ կին է:
Իմ յարժեքով, բանտարկեալն ևս կարող է այդ
ծառայութիւնն անել, և ես ուրախութեամբ կը
յաճեի որոշոց նորանց, բայց կինս չէ համաձայ-
նուէ Այստեղ Գեմեանովիչը սկսեց բացատրել իր
երկացմանը բնաւորութիւնը, որը ինձ շատ հե-
տաքերի թեւեցաւ: «Սերբիական այն ժողովուրդ-
ները ասեց նա—որոնք իշխանութեան մէջ են
բնակվում, բոլորովին տարբեր են իրանց բնաւորու-
թեան այն սերբերից, որոնք բնակվում են Գու-

լրագիրներում կարդում ենք որ Տուրքմենի
դաղաղին Ս. Պետերբուրգի մէջ դիմաւորելու հա-
մար նշանակված են Ս. Պետերբուրգի քաղաքային
դռնայից որպէս պատգամաւորներ ինչքն քաղա-
քազուրի Գլազուսով և ձայնաւորներ կրակակի,
Ստանիսլաւիչ, Սեմեովիչ և Լէյկին:

Ս. Պետերբուրգի ռուս կանանց մի շրջան պատ-
րաստում է մի պակաս Տուրքմենի թաղման հան-
դիսին և իր ներկայացուցիչն էլ կունենայ հանդի-
սի ժամանակ:

Մենք ստացանք Մոսկվայից 115 բուրլ յօդուտ
վանի կենտրոնական դարոցի: Այդ գումարը գո-
յացել է մի ներկայացուցից, որ արվեցաւ Մոսկ-
վայում հայ ուսանողները, մասնակցութեամբ հայ
տաղանդաւոր դերասան պ. Արամիանի:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՆԱՆՑ ԸՆՏՐՈՂԱԿԱՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔԸ ԱՆԳ- ԼԻԱՅՈՒՄ

Վիկտորուհի Գարբէրտոն «Nouvelle
Revue» ամսագրի օգոստոսի տետրակում
մի յօդուած տպեց, որի մէջ խօսում է
կանանց ընտրողական իրաւունքի մասին և
պատմում է այդ խնդրի ծագելու պատմու-
թիւնը: Արդէն մի քանի տարի է—ստում է
Գարբէրտոն—որ բոլոր երկրներում ծագել
է կանանց քաղաքական իրաւունքներին վե-
րաբերեալ հարցը: Միացեալ-Նահանգներում
տաք վիճաբանութիւնների աւարկայ էր դար-
ձել այդ խնդիրը և մի քանի նահանգներում
դա յօդուտ կանանց վճռվեցաւ: Աւստրալիա-
յի, Նոր-Չէլանդիայի և Կապի ներկայացուց-
չական ժողովները նոյնպէս քննադատում
էին կանանց ընտրողական իրաւունքը, իսկ
կանադայի միւնիստրութեան զուլթը մի օ-
րինադիժ ներկայացրեց նրանց այդ իրա-

նայի միւս կողմը և Սաւում: Իշխանութեան մէջ
բնակվող սերբերին կարելի է այսպէս նկարա-
գրել.—Նորա սիրում են իրանց կանանց, որովհետ
են իրանց ուղիղ բնաւորութեամբ, պարզարտու-
թեամբ և չը գիտեն գողութիւն: Իշխանութեան
մէջ բնակվող սերբերը մինչև այժմ ապրում են
այն նահապետական դրութեան մէջ, որի պատճառով
իւրաքանչիւր յանցաւոր նայում է պատժին, ինչ-
պէս Աստուածային մի պատուհասի վրա: Բայց և
մնացնում այս դրութիւնը երկար չի տևի: Ահա
տարուց տարի տարածվում են շարժութիւնները և
դուրս հետ միասին բարբերի ապականութիւնը: Եւ
ահա կանցնի մի օր և իցէ 50 տարի—և մեղա-
նում ես կը սկսվեն շինվել բանտային մեծ փա-
կանքներ. իսկ այժմ յանցաւորներին առանց ժան-
դարմանի հսկողութեան ենք կալանաւորում: Այս
տեսակ նահապետական դրութիւնը իրաւաբանին
մատակարարում է վերին աստիճանի շատ և հե-
տաքերի նիւթեր: Այս նիւթերի հետ լաւ ծանօ-
թանալու համար հարկաւոր է լինել լաւ դիտող
հոգեբան և պէտք է հիմնաւոր գիտենալ սերբիա-
կան ժողովրդական բարբառը: Յայտնի Բաշը գրեց
սերբիացիների վարքի և բնաւորութեան մասին մի
հաստ գիրք, բայց ստարկան դեռ իսկապէս չէ
ուսումնասիրված: Գիտես Բաշի այդ գիրքը:

—Այո:
—Հա, շարունակեց Գեմեանովիչը.—Բաշը չը
գիտեր ոչ մի սերբիական բառ, և չէր կարող խօ-
սել ոչ մի սերբի հետ: Բաշը սերբերի մէջ գտած
էր իր հեղինակութիւնը ինչպէս մի կայր և հաւա-
տում էր այն տեսակ պատմութիւններին, որոնք
կարօտ էին մեծ ստուգութեան: Բայց մեզ կարելի

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն

ՀԱՅԳՈՒԿ ՀՕՐՕՍԱՍ

(Վ է պ ս ե բ ռ ի ա կ ա ն կ հ ա ն ք ի ց)

Մինչև ամենիս յայտնի պատերազմի ծագելը
Սերբիայի և Տաճկաստանի մէջ (որի հօգին Մ. Գ.
Չերխիանելն էր) սերբիական կառավարութիւնը իւ-
րաքանչիւր տարի ուղարկում էր արտասահման մի
քանի երիտասարդներ այնտեղի բարձրագոյն ու-
սումնարանները: Այս վերադարձածներին սերբերը
առհասարակ անտանտում էին Ֆրաչնիկին և
կամ պի օն Երնե:

Այս տեսակ պիտոյքներից կամ սերբ-ֆրաչնիկ-
ներից մինչև էր երիտասարդ Գեմեանովիչն էր: Սա
մի փոքրով, անշուր քեզմով և կարճահասակ
մարդ էր: Անդադար, առանց յոգնելու աշխատում
էր նա սովորել հիմնաւորապէս և բազմակողմանի
կերպով իրաւաբանական գիտութիւնը: Այս տե-
սակ աշխատութիւնով Գեմեանովիչը գերազանցում
էր իր միւս ընկերներին:—Միւսիկնում և Փարի-
զում նա շարունակ յաճախում էր իրաւաբանա-
կան կուրսերը:

Մի քանի տարի առաջ ես Բելգրադումն էի:
Այստեղ ես ունէի շատ լաւ ծանօթներ սերբ-ֆը-
րաչնիկներից, որոնք ինձ հետ մի նստարանի վրա
արտասահմանում լսում էին դասախօսութիւններ:
Նորանք արդէն բոլորը վարում էին քաղաքական
ծառայութիւններ և ամուսնացած էին:

—Ի՞նչպէս է Գեմեանովիչի կենցաղավարու-
թիւնը, որտեղ է նա, հարցրի իմ հին ընկերներից
մինիւն:

—Օ՛, Գեմեանովիչը այժմ ինչպէս ձուկը ջը-
րումն է, պատասխանեց իմ նախկին բարեկամս
—Գեմեանովիչը մեզանից իւրաքանչիւրից աւե-
լի յաջողութիւն ունեցաւ իր ասպարիզում:

Նկնց ուսանողական նստարանից ազատվեցաւ թէ
չէ, իսկոյն նշանակվեցաւ Բելգրադի բանտերի վե-
րատեսուչ: Գիտես, որ նա միշտ հակված դէպի
քրեական օրէնքները, միշտ երեսակայում էր լինել
կիր միւսն և իւր և նայում էր յանցաւորների
վրա ինչպէս իր ընական պայցիներին: Վրա:
Գեմեանովիչը բնակվում էր Բելգրադի ամրոցում:
Ուղեորվեցայ նրա մօտ: Գոյայ նորան խոհանո-
ցում, զբաղված ահապէն կաթնայով, որի մէջ կե-
րակուր էին պատրաստում բանտարկեալների հա-
մար:

—Այ, լաւ ժամանակ եկաք, ուրախութեամբ
բացականչեց Գեմեանովիչը, և փաթաթվեցաւ ինձ.
—Կերակուրը պատրաստ է, իսկոյն գնանք սեղա-
նի մօտ:

Գիտ չէի ուշքս հաւարել, Գեմեանովիչը ձեռ-
քիս տունց մի փայտեայ մեծ գրալ:

—Գէ կեր, ուրախ ըղպում էր նա: Սա մտով
և դրամով սպաս է—magnifique: Մտարեւում ես
Փարիզում, Բրախիսում, մենք սորանից լաւը
չէինք ուտում:

Ես կերակուրի համը տեսայ, բայց պէտք է
խոտորանած, որ ինձ դուր չկաւ այդ կերակու-
րը, ճարահատեալ լռեցի:
—Վերջապէս, հին բարեկամս, դու ինձ մօտ ես:

ուռնը տարու մասին: Իտալական պատգամաւորները ժողովը նոյնպէս քննում էր կառավարութեան առաջարկութիւնը՝ ձայնի իրաւունք չնորհել կանանցը առեւտրական և գաւառական ընտրութիւններէ ժամանակ: Նոյնպիսի պահանջներ յայտնուեցան Գերմանիայում շատ տարածված լրագրիւններ: Ֆրանսիայում ևս ձայնը են լսուած յօգուտ կանանց ընտրողական իրաւունքներէ, բայց սովորականին հակառակ, ֆրանսիան, որը միշտ Ներքուստի յառաջադնայ գունդն է կազմում, այդ հարցում թողնում է ուրիշ ազգերին այդ շարժմանը զուրկ կանգնել, և ղեռ ծիծաղելի կողմին է ներկայացնում այդ խնդիրը, որ լուրջ ուշադրութեան արժանի է: Իսկ այդ իրաւունքի համար վարած պատերազմը զլիւսուոր դաշար գործուած է անդլիական հողի վրա, բայց, մի և նոյն ժամանակ, հէնց նոյն իսկ Անգլիայում ամեն դասակարգի հասարակական կարծիքը ուրիշներին աւելի նախապատրաստված է կանանց քաղաքական իրաւունքներէ փոփոխութեան համար:

1866 թ.ին կանանց ընտրողական իրաւունքին վերաբերեալ հարցը յոնիարծ Անգլիայում քաղաքական նշանակութիւն ստացաւ, երբ Ջոն-Ստիւարտ Միլ առաջարկեց համայնքների ժողովին կանանցը ձայնի իրաւունք տալ պարլամենտական ընտրութիւններէ ժամանակ: Նրա պերճախօսութեամբ յափշտակված, համայնքներէ ժողովի 72 անդամներ քուէարկեցին նրա հետ միասին: Բայց պէտք է ճշմարտան ասել որ այդ ժամանակից Անգլիայի քաղաքական մարդկանց մեծամասնութեան աչքում Ջոն Ստիւարտ Միլ դարձաւ մի idee fixe ունեցող մարդ, իսկ Անգլիայում այգպիսի մարդիկ չեն կարող պարլամենտական յաջողութիւն ունենալ: Հետեւեալ տարին նա կորցրեց իր տեղը համայնքների ժողովում և այլ ևս կրկին այնտեղ չը վերադարձաւ: Բայց յօգուտ կանանց սկսված խաչակրաց արշաւանքը, առաջին նշանը, որ սուեց Ջոն-Ստիւարտ Միլ, իր անձը զոհ բերելով դրան, անսովոր արագութեամբ տարածվեցաւ: Ինչ որ սկզբում մի քանի տարօրինակ մարդկանց ցանկութիւն էր համարվում, այն շուտով նշանաւոր քաղաքական խնդիր

դարձաւ և մնաց: Իրանց խելքով և մարդասիրական գործերով յայտնի կանայքը շատակեցին կանգնել բարձրացրած դրօշակի տակ: բարձր գերբ ունեցող տղամարդիկը նպաստեցին նրանց: Յակոբ Բրայտ աշխատում էր առաջ մղել այդ հարցը, որը պարլամենտում առկախ էր մնացել, և 1868 թ.ին այդ առաջարկութիւնը ընդունվեցաւ երկրորդ ընթերցանութեան ժամանակ 33 ձայների մեծամասնութեամբ: Բայց այդ ի հարկէ, կանանց ընտրողական իրաւունքներէ վերջնական յաղթութիւնը չէր: Ամբողջ միտինգներ կազմելով յօգուտ նոր վարդապետութեան, մասնակցում էր այդ միտինգներին աւելի հետաքրքրութիւնից զրգված, քան թէ համոզմունքով: 1868 թ.ին ձայնատուութեամբ լոյս աշխարհ դաւով այդ հարցը, կառավարութիւնը արդէլքներ դրեց զրա դէմ, և կանանց ընտրողական իրաւունքներին վերաբերեալ օրինագիծը (բիլլ) վերջնականապէս մերժվեցաւ, և այն ժամանակից տարուց տարի ենթարկվում է նոյն վիճակին: Բայց կանանց իրաւունքներէ կողմնակիցները վճռեցին առաջ անցնել իրանց միտքը և սակաւ առ սակաւ պատրաստել բոլոր ազգերի հասարակական կարծիքը յօգուտ այդ հարցին: Կանանց ընտրողական իրաւունքի պաշտպանները արդէն Եւրոպայում և հինգ տարի է, որ գործում են: Մեծ քաղաքներում, նահանգներում, ուր որ միտինգներ էին կազմվում, կանայք բարձրանում էին ամբիօններ վրա և պերճախօսութեամբ պաշտպանում էին իրանց իրաւունքները: Ազգում նրանց շատ ծաղրում էին, բայց նրանք խօսում էին լաւ, լուրջ ու չափաւոր կերպով, և այն ժամանակ աղամարդիկ սկսեցին գտնել, որ նրանց (կանանց) ներկայութիւնը փոխում է ժողովներին տաղակալի միակերպութիւնը: Արքայադստեր իշխանուհիները անցարմար չեն համարում հետեւել թագուհու, իրանց մօր, օրինակին, և մասնակցում են ժողովներին: Բարձր արխուսոկրատիային պատկանող կանայքը նմանվում և հետեւում են նրանց: Լէդի (տիկին) Աբերդին, Լէդի Ջոն-Մաննէրա, Լէդի Բիտլի և ուրիշները խօսում էին բազմամարդ ժողովներում: 1880 թ.ին վերջին ընդհանուր ընտրութիւններէ ժամանակ, շատ

ընտրողական շրջաններում կանայքը մասնակցում էին քաղաքական պրօպագանդային: Լօնդօնում, պատերի վրա կայրած էին յայտարարութիւններ, որոնց մէջ բարձուհի Բի. Բրդէտ Կուտտսէ յայտնում էր իր կարծիքը յօգուտ պահպանողական կանգնուածի: Այժմ ոչ մի կին չը կայ Անգլիայում, որը չը գիտեսար կանանց հարցին զրոյթութեան մասին: Յօգուտ դրա խօսում են և շահի, գեղեցիկ օրիորդներ և ստորին դասակարգի կանայքը: Մահուց վաճառող մի կին, որը խանութ ունի փողբիկ քաղաքում, չէ հասկանում, թէ ի՞նչն է իր ձայնը ընտրութիւններէ ժամանակ աւելի պակաս նշանակութիւն ունի, քան իր հարեան տղամարդի ձայնը:

Ֆրանսիայում կանանց ընտրողական իրաւունքին վերաբերեալ հարցը համանման է համարվում ծայրայեղ դեմօկրատիական դասիարներին, իսկ Անգլիայում, ընդհակառակն, այդ հարցը նպաստաւոր է արխուսոկրատիական կուսակցութեան: Միթէ անկանօնութիւն չէ, որ մշտական ընտրութիւն ունեցող կիսազրազէտ բանուոր ընտրողական իրաւունք ունի, իսկ ահագին կալուածքներ ունեցող կանայքը զրկված են քաղաքական ազդեցութիւնից: Առ հասարակ արխուսոկրատիային պատկանող կանայքը շատ պատճառներ ունեն ձայնի իրաւունք ցանկանալու ընտրութիւններէ ժամանակ: Մակօնեան տարեթի (էրայի) ժամանակից մինչև այժմեան դարի սկիզբը, այրի կինը իր ամուսնու մահից յետոյ ստանում էր այն հողերը երրորդ մասը, որ պատկանում էին իր մարդուն: Մի քանի տարի առաջ պարլամենտը փոփոխեց այդ օրէնքը, և այժմ ամենահարուստ լուրջ կարող է իր այրի մնացած կնոջը առանց կողակի թողնել: Եթէ որ կանայք քաղաքական իրաւունքներ ունենային, այն ժամանակ նրանք չէին թող տայ, որ աղամարդիկ այդպէս ի չար գործածէին իրանց շահերը:

(Կը շարունակվի)

ԱՐՏԱՌԻՆ ԼՈՒՌԻՆ

— «Figaro» լրագիրը հաղորդում է, որ չինական զեռուստի մարկից Յենգի տեսակցութեան ժամանակ ֆրանսիական արտաքին գործերի մինիստր

չէ լինել մեր ազգի դատաւորը: Այ, եթէ Սերբիա կամախէն օտարազգի իրաւարաններ, որոնք հասարակային սերբերն, եթէ ընկնէին նորանք մեր բանտերում, շարունակեց ֆանատիկոս կրիմլիստը, ինչ տեսակ հետազոտութիւններով կը հարստանային նորանք, ինչ տեսակ հարուստ նիւթեր կը հաւաքէին նրանք ամբողջ աշխարհի հողերանութեան համար: Մեղանում երբէք չեն պատահում արուեստական կամ ինչպէս անուանում են շիտաբրակաբորձած յանցաւորներ, ինչպէս միշտ լինում են հարկներով և հաղարներով միւս սերտութիւններում: Մեր ժողովրդական յանցանքների ձեռ միշտ ամենահասարակ բան է: Բէլգրադում կալանաւորներին մէջ, բառի բուն նշանակութեամբ, չէ կարելի գտնել չորդ կամ չխաբրայ: Մեղանում յարձակմունք, թաւաղը, մարդասպանութիւնը, և այլ յանցանքները նպատակով երբէք չեն լինում: Համարեա ամբողջ սերբիական ժողովրդի յանցանքները լինում են միմանց դէմ ունեցած նախանձից, կասկածաբանութիւնից և բարկացիկոտութիւնից: Ան սերբիական ժողովրդական միակ յանցանքների պատճառը: Յանցանք գործելով, սերբիացին դատաստանից չէ փախչում և համարեա միշտ ինքն է ներկայանում դատաստանի առաջ: Մարդասպանութեան գործի քննութեան համար առանձին վիաներ հարկաւոր չեն: Յանցաւոր ինքն, ուղիղ սրտով, ճշմարտութեամբ պատմում է գործած յանցանքը: Սերբիական ժողովրդի մէջ շատ բարձր է դատաստանի և դատաւորի նշանակութիւնը, օրինակի համար, իմ աչքի առաջ, յանցաւորներից շատերը հրաժարվում էին նրանց առաջարկված պաշտպանից:

Մինչև այժմ յիշում եմ մի այդ տեսակ յանցաւորի գործը: Հարած ժամանակ նա իր եղբայրակիցներին մինին հրացանի գնտակով սպանեց: Եւ ցանկացայ նրա բանտարկելութեան ժամանակամիջոցը երկու տարով պակասեցնել:

— Չէ, պարոն, թողէք ինձ բանտում, եթէ ոչ իմ հոգին հանդիստ չի լինի:

— Երևակայիր, — քաջախելով կերպով դարձաւ դէպի ինձ Գեմանտիլիւր, — երևակայիր իմ տեղը մի ուրիշ բանտի վերտեսուչ ոչ թէ Սերբիայում, այլ մի որ և է ուրիշ տէրութեան մէջ, դիցուք Պրուսիայում... Ինչ կասէր այդ վերտեսուչը, եթէ բանտարկեալը նորանից խնդրէր արձակուող իր ծնողներին մօտ Չաստի կամ Միտրեան տունը: Այո, պրուսական վերտեսուչը կը շտաբէր, կը զարմանար, կը նեղանար և կը հրամայէր աւելացնել դորա վրա կղած հսկողութիւնը: Իսկ այստեղ, օրինակի համար, ես հանդարտ կեցողի կը թողնէի բանտարկեալին մի քանի ժամանակով իր ծնողներին մօտ, և հուսատացած եմ, որ նա անպատճառ իր ժամանակին կը վերադառնար:

Եւ իրաւ, իմ գրասենեակում երբէք չէ պատահել, որ արձակվածը այլ ևս չը վերադառնար իր ժամանակին: Եւ իւրաքանչիւրը նոցանից երեսուտաղիտութեան կամ չտրտակալութեան պատկեղողված, իր կնոջ կողմից բերում է ընծաներ, իր կարողութեան չափ, որոցոց համար: Շատ ժամանակ բերում են ընծաներ բանջարանոցի բոյակից:

— Ահա, պարոն, ասում է սովորաբար ընծայրերիցը, չը կարծէք թէ ես ազատութեան միջոցիս մտացել եմ ձեր օրդոցը:

Այդ ժամանակ Գեմանտիլիւր ինձ տարաւ պատուանի մօտ: Տեղը պատուանից շատ հիանալի էր: Համարեա մեր ոտների տակ միացած օյժերով հոտում են Գունայի և Սաւի ալիւնները: Հակառակ արեւմ գտնվում է Պանչօլայ գիւղը: Նա չըբազատված էր բուսանախական-խորհրդաւոր ծիտի և երկնայեան տօթով:

— Ահա, տեսնում էք, եղբայր պատուական, շարունակեց իմ հիւրանքի բարեկամը, — ինձ համար սուրբ և թանգ է իմ շրանտի վերտեսուչը: պաշտօնը, ինձ համար սուրբ է խնդրը — մտաւորապէս բարձրացնել յանցաւորներին: Բայց ես պետք է քեզ ասեմ, որ մի քանի ժամանակ տրանից առաջ, ես քիչ էր մնում զո՞ հմայի իմ պաշտօնին: Մտածում էի, որ արդէն մօտեցել է իմ վերջին րօպէս... Չեղ բացատրելու համար, ես կը պատմեմ մի հետաքրքիր վէպ — նկարագրելով սերբիական ժողովրդական կենդանի պատկերը, կը պատմեմ ձեզ Հայրուկ Հօրօտասի կեանքից մի անցը: — «Այս Հօրօտասը մի հակայ էր իր հասակով և կէս սաժնանոց ուսերով: Հօրօտասի ծննդավայրն էր Հին-Սերբիան և մի քանի տարի հայրուկ էր մեր սանձաններում *): Սորա մասին ամբողջ սանձագում պատմում էին անհատաւր առասպելական անեկիզաներ: Խօսում էին թէ՛ միայն նա իր ձեռքով սպանել է 100 տաճիկ: Իր հայրուկեան ճանապարհորդութիւնից վերադառնալով, նա միշտ իր հետ բերում էր թիւրք *): Սերբիայի հայրուկների ընկերութիւնը մի մասնաւոր միաբանութիւն էր, որը պաշտպանում էր խաղաղ քաղաքացիներին տաճիկների ընդդէմ: Իր սրբազան պարտականութիւն էր սերբ կանանց և աղջիկների անպատուութեան վրէժը լուծել:

Շալմե-Լակուրի հետ, կայացան զլիւսուոր հիմունքները Ֆրանսիայի և Չինաստանի մէջ համաձայնութիւն կայացնելու համար: Մարկից Յենգ հեռագրով հաղորդեց իր կառավարութեանը համաձայնութեան այդ նախագիծը:

— «Weser-Zeitig» լրագիրը հաղորդում է, որ գերմանական ծովայեան Ֆօն-դեր-Շօլց, որը վեց շաբաթ առաջ Նիւ-Եօրկից ուղեորվեցաւ Արևելեան Ասիա, հրաման ստացաւ ժողովել արեւելեան կայարաններում կանգնած նաւերը և այդ նաւատորմի հետ այցելել զանազան նաւահանգիստներ: Այդ կարգադրութիւնը արված է ի նկատի ունենալով ֆրանս-չինական պատերազմի կարելութիւնը: Այդ կողմերում ասորոջ գերմանացիները կը զխեանան, որ նրանք պաշտպանութիւն կը գտնեն, եթէ տեղացիները կը յարձակվեն եւրօպացիների վրա:

— Շեֆելդի ժողովը մէջ մարկից Հարթինգտօն ասեց, որ սխալ կարծիք է, իբր թէ Լուսին կալանաւորելը կարող էր անհամաձայնութեան առիթ տալ Ֆրանսիայի և Անգլիայի մէջ: Այժմ չէ կարող ենթադրել, որ Ֆրանսիայի որ և է պետական անձն ներկայութեան ցանկանար անբաւականութիւն ունենալ Անգլիայի կամ եւրօպական մի այլ պետութեան հետ:

— Իտալական պատերազմական մինիստրի «Esercito italiano» լրագիրը հաղորդում է, որ պատերազմական մինիստրութիւնը շուտով կը պահանջի պարլամենտից արտաքոյ կարգի կըրելու Ապան լեռների վրա ամրացնել կառուցանելու համար:

— «Telegraphe» լրագիրը հաղորդում է մի թղթի թակցի խօսակցութիւն սպանիական թագաւորի հետ: Թղթակիցը ասում է, որ սպանիական թագաւորը շատ համակրում է Ֆրանսիային, բայց նրա կարծիքով, Սպանիայի աշխարհազրկական դրութիւնը պահանջում է զգուշանալ այն ամեն բանից, որ կարող է խանգարել նրա հանգստութիւնը: Թագաւորը ասեց, որ նրա Աստորիա ուղեորվելու նպատակն է այցելել իր կնոջ ընտանիքին: Բերլին գնում է նա կայսրին այցելելու և գերմանական զինուորական գործի առաջադիմութեան հետ ծանօթանալու համար: Ալֆօնս թագաւորը չէ սիրում մինիստրական փոփոխութիւններ, որովհետև նրանք թուլացնում են կառավարութեան բարոյական ազդեցութիւնը: Բայց այնուամենայնիւ սպանիական մի քանի մինիստրներ շուտով պէտք է փոփոխվեն:

— Ժընևում ասորոջ ֆրանսիացիները մեծ ճաշ կերելով են պատրաստում ի պատիւ Վիկտօր Հիւգօի: Կախեն Արագօ, Չօրլիւ և Շվեյցարիայում գտնված ուրիշ շատ նշանաւոր անձինք խոստացել են ներկայ գտնվել այդ ճաշկերպիցին:

— Նորբերում Ամտերբրամի մէջ բացվեցաւ մի ջաղագրային բժշկական կօնգրէս: Կօնգրէսի բացման առաջին ճաշը արտասանեց Ամտերբրամի համարարանի պրօֆէսօր Ստօկվիս:

բերից իլլած հարուստ աւար: Նա միշտ իջեւում էր Հան *): հիւրանոցում, Հին-Սերբիայի սանձանների վրա: Այնտեղ նա զինուորական պիտուքի նոր պատրաստութիւն էր տեսնում և ուղեորվում էր իր օրի տեղը: Թիւրքերից խաճ գէջերը նա իլեղողութեան համար արժանապատում էր: Հօրօտասը յաճախ յայտնում էր հիւրանոցում: Ամբողջ սանձագի իւրաքանչիւր երկրասարդը կարող էր հարկը անցը պատմել Հօրօտասի կեանքից: Մի անգամ այս հիւրանոցում հաւաքված էր երկրասարդների մի ուրախ խումբ քեֆ անելու համար: Սրբա հարբելով սկսեցին զանազան պատմութիւններ անել Հօրօտասի կեանքից: Խօսողներից մինը հաւատացնում էր, որ Հօրօտասը մի անգամ տաճիկ լուրդոջ սեղմելով, խեղճեց նրան:

— Lazes! (դու սուտ ես ասում) ասեց այդ միջոցին պատմողը ականջին մի հարքած երկրասարդ, — մենք հրաչնքի չենք հաւատայ:

— Ինչպէս, ինչպէս: Ես սուտ եմ խօսում, արդարակից նեղացած պատմողը: Ես զրազ կը գամ... Այն, դու, կատուի սերունդ: Այո, ես կը խեղճեմ նրան, ով կը համարձակվի ինձ ընդմիջել: Կը խեղճեմ, կը ճգնեմ...

Այս խօսքերի դէմ տաքացած ընկերութիւնը սկսեց արտնչել: Մի և նոյն վայրկեանում երեք առաջ երկուստարդներ թուշելով սեղանի վրա բղաւեցին:

— Լաւ, լաւ: Ապաքիր, զրազ գանք: Տուր մեզ

* Հան. — Հին սերբիական բառ է և նշանակում է հիւրանոց:

Գիրքաւարից ստացված հեռագիրը հաղորդում է, որ զեռարուծիչները իտալիայի և Մալթայի մէջ վերջացրած են և այդ պատճառով իտալական նաւերը թողին Տանզեր և իտալական ծովագարձան:

«Courier des Etats-Unis» հաղորդում է հետևյալ մանրամասները այն դաւադրութեան մասին, որի նպատակն էր յափշտակել Միացեալ Նահանգների նախագահ Արչերին և յետոյ փող զանազան նրան ազատելու համար: Մի քանի անգամ անգլիացի, ասում է լրագիրը, բազմաթիւ օտարազգիներ լաւ ձիւններով և զէնքերով վերջացրած վրա բանակ էին կազմել և զանազան կենդանիների առիթ էին տալիս: Մի քանի անգամ համարում էին հնդկացիների տեղերը տեսնելու համար նրանցից մէկը փախաւ և յայտարարեց, որ այդ վրեժախնդար լուծի նպատակն էր յափշտակել նախագահ Արչերին, ամենը նրան լուծելու և պահել մինչև մի մեծ գումար ստանան անց յետ դնելու համար: Այդ աւազակները 65 տարեկան էին: Հանապարհները նրանց ցոյց էին տալիս 5 հնդկացիներ, իսկ նրանց առաջնորդը մի քանի աւազակներ է, որն զլուծել գնահատուած է:

ԻՍՏԱՆԻ ԼՈՒՐՆԵՐ

Սուրբ Թուրքիայում: Ասիական թուրքիայից հարկերը լուրեր են ստացվում, որոնք ակնյայտաբար ցուցաբերում են, թէ քիչ աչք կրկններում արտադրութիւն հիւանդութիւնները այդպէս յաճախ արտադրում են: «Journal de Constantinople» լրագիրը խօսքերով, փոքր Ասիայում այնպիսի տեսիլ կան, որ արդարեւակութիւնը սարսափելի ասիլ ենթակայ է: Այդ լրագիրը վերում է վրդկր 30—60 ընտանիքներով, որոնցից յիշեց կամ հինգ ընտանիքներ միջոց ունեն ձեռք բերել ամենամանաւոր կերակուրը, հաց կամ բանջարեղէններ: Սէկ գիւղում, որը 60 ընտանիքներով էր բնակեցրած, չորս մարդիկ մեռան բացառապէս անօթութիւնէ: Այդ գիւղի տանուտը առաջարկեց ընտանիքներին Եղիպա ուղևորվել և հաց բերել այնտեղից, իսկ ճանապարհի ծախսերը ինքն իր զբոսը պահելով: Գիւղի բնակիչները այն ժամանակ նախ յայտնեցին, որ իրանք չեն կարող 30 մղան ճանապարհը անցնել մինչև Եղիպա հասնելու համար, որովհետև իրանց զբաղումը, կերակրի պահանջները պատճառով կը սատակի, և որ իրանց անասունները չեն կարող տանել այժմիկ այդպիսի լարումն: Գրութիւնը նրանով աւելի ևս վստահ է, որ մի քանի նահանգների ազգաբնակչութիւնը ստիպված է քաղցը յաղեցնել արմատներով, որ նրանք գտնուած են անտառներում և

զաշտերում: Կառավարութիւնը ձեռքից եկած ամեն մի շնչները գործ է դնում թշուառութեան չափը պակասեցնելու համար, բայց այդ օգտուելութիւնը համեմատաբար չնչին է:

Հարիւր տարի առաջ, 1783 թւի սեպտեմբերի 7-ին, Գիլկէլզանում, մի փայտէ անակի վրա Գէօթէն գրեց իր «Ueber allen Gipfeln ist Ruh» և այն կըրը: 1870 թւին այդ տնակը այրվեցաւ, բայց դրա տեղը, եղած լուսանկարների հիման վրա, կառուցին առաջվան նման պարզ փայտաշէն խրճիթ: Նոյնպէս և պատի վրա, որպէս և առաջ էր, լուսանկարների հիման վրա, փորագրեցին արձանագրութիւնը: Մի քանի օր առաջ, տօնեցին այդ ժողովրդական երգի հարիւրամեայ յօրելեանը:

Կարլ Գալիլէի: Օգոստոսի 13-ին (25-ին), Կուտտէրբերգում, Չէխիայում, կանգնեցրին շէտական առաջին լրագրագետ Կարլ Գալիլէի արձանը: Գալիլէի ծննդեան 1821 թւի հոկտեմբերի 31-ին Բօրովում (Չէխիայում): Նա իր ուսման ընթացքը վերջացրեց Պրագայի համալսարանում, որտեղ ուսումնասիրում էր փիլիսոփայական գիտութիւնները: Գեո. և պատմական հասակում նա վճռեց ծառայել իր ժողովրդին, որպէս զրոյ: Այն ժամանակ Չէխիայում դեռ ևս բոլորովին լրագրութիւնը գոյութիւն չուներ, թէև հրատարակվում էր «Praske Noviny» պաշտօնական լրագիրը: Գալիլէի յանձն առաւ խմբագրել այդ լրագիրը և դրանից քաղաքական օրգան դարձրեց, որի մէջ խօսում էր կատարիող անցքերի ու հարցերի մասին, խրատելով իր ժողովուրդը: 1848 թւին, նա սկսեց հրատարակել «Narodni Noviny» մեծ և անկախ լրագիրը: Ինչպես ասիական անդամների ընտրութիւնների ժամանակ նա պատգամաւոր ընտրվեցաւ շատ շքանշաններից և լրագրութիւնը ընդունեց խումբ պայտէջ, բայց նա շուտով համոզվեցաւ, որ, որպէս զրոյ, նա աւելի ծառայութիւններ կը մատուցանի իր ժողովրդին, քան որպէս պատգամաւոր: Մասնաւոր երկար ընակվեց նա Բրիտանիայում, որ գրեց իր նշանաւոր «Տիրուհան էլեկտրոն» ուր գրեց իր նշանաւոր «Տիրուհան էլեկտրոն» ուր գրեց իր նշանաւոր «Տիրուհան էլեկտրոն» ուր գրեց իր նշանաւոր «Տիրուհան էլեկտրոն»: Նրա նա վերադարձաւ Բրիտանիայ, նրա ստացած առաջին լուրը իր կնոջ մահուան մասին էր: Նա ինքն այնպիսի գրութեան մէջ էր, որ բժիշկները նրա հիւանդութիւնը անբուժելի համարեցին, և նա շուտով իր կնոջը հետեց զգույն գերեզման: Ամբողջ չէխական ժողովուրդը յանձն առաւ նրա Զէնիկա անունով աղջկայ կրթութիւնը, բայց նա ևս շուտով վախճանվեցաւ: Չէխ ժողովուրդը անմահացրեց նրան, կանգնեցնելով նրա արձանը Կուտտէրբերգում:

Ն է գրն և ի լ ի բ է ի ր ա հ ա ն ը ա պ ե տ ո լ

գիտտ էր: Իսկ այս հոլովի մահը կարծես արձնի նման նստած լինի հողուս վրա: Գնում եմ Բէլգրադ... Մտքը բարեւ ազգակիցներ, մնաք բարեւ յաւիտեանս...

Հօրօտասը իր յանցանքի մասին յայտնեց շրջապատի զատարանում, որտեղ նորան 8 տարի բանտարկութեան դատապարտեցին: Բայց երկու տարի միայն կարողացաւ մեր ազատ բաղէն մնալ իր վանդակում, միայն երկու տարի և ոչ աւելի: Յանկարծ նորան պատում է անտանելի տխրութիւն, նա յիշում է իր հայրենի լեռները, քարանձաւները և անդունդները, որոնց շուրջը թռչում է արծիւր, որտեղ կարբիւնայի ճայթելու ձայնը արձագանք է գտնում քան անգամ... Մի գեղեցիկ օր Հօրօտասը անյայտանում է բանտից, եւ նոյնպէս և Բէլգրադից: Մտածում էին թէ նա մի օր կը վերադառնայ, սրտառում էին ամէն ամիս, որ կը վերադառնայ, սրտառում են տարիներ, իսկ Հօրօտասը չէր վերադառնում: Վերջապէս վճռեցին րօտասը չէր վերադառնում: Վերջապէս վճռեցին թէ նա աշխարհից կորել է, նոյն իսկ նրա անունը առասպելական դարձաւ: Այլ ևս ոչ ոք չէր մտածում հայրուկ Հօրօտասի փախուստի վրա: Բայց ահա—այս պատահեցաւ ստրանից մի ամիս առաջ—ես մի երեկոյ կանցելարիայում էի և խաղում էի իմ երկու տարեկան որդուս հետ: Յանկարծ երկխոս մի ինչ որ նկատելով դրան մօտ, երկրորդ փաթեթով հեցաւ ինձ: Ինչ էր պատճառը: Ինչից, մտածում էի ես, վախեցաւ երեխան:

Ես ուշադրութեամբ մտիկ տուի շուրջս, և այդ ժամանակ նկատեցի ահապէս մեծութեամբ և կատարելաբար քայլուածքով մի մարդ, որը ներս էր գալիս

թեան զարգացումը:—Այն յառաջագիտութիւնները, որ անուանւում են Լիբերալիստները (Ա.Ֆ. րիկայի արևմտեան ափի վրա) քաղաքակրթութեան մէջ, անկասկածելի ապացոյց են, որ սե ցեղը նոյնպէս ընդունակ է զարգանալ թէ մտաւորապէս և թէ նրեթական կողմից: Ահա թէ ինչ են գրում այդ բանի մասին «Ausland» լրագրում: Անցեալ տարի առևտրի համար բացվեցան երկը նոր նաւահանդիսներ անմաքս մուտքի իրաւունքով, և առևտուրը այժմ արագութեամբ տարածվում է երկրի խորքում: Մէկ անգլիական ընկերութիւն թոյլտուութիւն է ստացել հեռագրական թիւ անցկացնել Մօնթրօլիայի և Գարպէրի մէջ և ապահովված է կառավարութեան պաշտպանութեամբ: Տեղացի մի հարուստ և մեծ ծագումով մարդ, որի պողտուտ կառուածները տարածվում են Սանկոլինա դեռից դէպի արեւելք մինչև Բաֆֆիւր ծոցը, դիմեց «Ա.Ֆրիկական գաղթականութեան ընկերութեանը» խնդրելով ուղարկել իր մօտ մէկ բանաւայ, մէկ վարժապետ և որքան հնար է շատ գիւղացի երկրագործներ: Նրա ամենաբուռն ցանկութիւնն է իր կառուածներում կառուցանել եկեղեցի և ուսումնարան իր որդւոյ համար և անուանել ամերիկական նեղրեյրի իր կղզայրներ, հիմնվել գաղթատեղին կանուանվի «Լինկոլն» անունով: Ըստ երեկոյցի քաղաքականութեան ոգին մշտնում է և հարեան երկիրներում, որոնք համարեա բարբարոսական գրութեան մէջ են գտնվում: Մէկ հարուստ լիբերալիստ իր հետ Ամերիկա բերեց, կրթութիւն տալու համար, Ուլիս Պարկուսի, Պէստի երկտասարդ ժառանգին, որ գտնվում է հանրապետութիւնից դէպի հիւսիս. այժմ լիբերալիստ զինազանց պահանջում է ամերիկացի երկու հոգևորական անձանց, որ նրանք ուղեկցեն իշխանին նրա ճանապարհորդութեան ժամանակ: Իշխանը մտադիր է ճանապարհորդել Անգլիայում, Ֆրանսիայում և Գերմանիայում, կրթութիւն ստանալու նպատակով: Անկասկած բարբարոսութիւնը և սաստիկ ձգտումն դէպի զարգացում պէտք է գոյութիւն ունենան նեղրեյրի երկրում, այդ ժողովրդի մէջ, որ կարելի լինի նրանց մէջ ծնեցնել այդպիսի երեկոյցներ:

ՄՇԱԿԻ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 7 սեպտեմբերի: Պատեւրագմական միւստրին շնորհիւմ է Ալեքսանդր Նեվսկու շքանշանը Բարձրագոյն արքայազրի հետ, որ լինի է ողորմած բառերով: Նոյն շքանշանը շնորհիւմ է Ստեպանօի գեներալ նահանգապետ Կոլպակովսկու:

գրատեսնակա: Մինչև նկատելիս, նա ներս մտաւ փակեց դուռը: Երկրի անարկու տեսքից շշկված, ես երկրորդիցս ստանցաւ և պինդ սեղմեցի երեխայի սրտի վրա, սպասելով մի օր և եղե վառ հետևանքի: Անձնաօթը մօտեցաւ ինձ... Սա համարեա մի այժմամարդ էր, ինչպէս ժողովրդական առասպելներում նկարագրում են: Նորա խիտ և այրված դէմքը բրոնզա-պղնձագոյն ունէր: Նորա սե և ազրու աչքերը վայրենաբար փայլում էին: Cujes!.. (լրում ես դու) հրամայական ձայնով դիմեց ինձ... Որտեղ է բանտի վերատեսուչը: —Նա եմ վերատեսուչը—բացականչեցի ես աւկամայ շիտովիւմ: —Ի՞նչ, ինչ յիմարութիւններ է... Ինչ, դու ինձ յիմարի տեղ ես ընդունում: Գու կարծում ես թէ ես վերատեսուչն չեմ ճանաչում: Ուրք տարի սորանից առաջ ես այս բանտում նստած էի: —Բայց այդ վերատեսուչը երկար ժամանակ է մնում է: —Ա՛, ուրեմն այժմ դուք էք վերատեսուչը: Աւելի լաւ: Այս խօսքերից յետոյ անձնաօթը տարաւ ձեռքը դէպի լայն գօտին, դուրս քաշեց այնտեղից մի ժանդարմ արծաթապատ արձանակ և մօտեցնելով համարեա քիթիս, ասեց.—Տեսնում ես այս արձանակը: —Այո, տեսնում եմ, պատասխանեցի ես: —Այս ոսկեգոծ դամասկոսեան սուրն էլ տեսնում ես, սրված է ինչպէս ամէլի: —Այո, բոլորը տեսնում եմ: —Լաւ: Կիր այս արձանակը, սուրը և 89 դուրս կատով քսակը քո արկղում և պահիր այնպէս, իբրև թէ քոնը լինէին: Երբ ես ազատ կը

ՍԻՄՅԵՐՈՊՈՒ, 7 սեպտեմբերի: Կոյսերական Նիկիտիսի այդու մօտ անտառ է այրվում 2000 դեռետախն տարածութեան վրա: Սեպտեմբերի: Այրվում է Շեքեմեաի վի անտառը եօթանասուն դեռետախն տարածութեան վրա:

ՓԱՐԻՉ, 7 սեպտեմբերի: «Temps» լրագիրը մասնացոյց է անում Ֆրանսիական իշխանաւորների անհամաձայնութեան վրա Տօնկինի մէջ և պահանջում է իշխանութիւնը մի անձի մէջ կենտրոնացնել: Ծովային միւստրութիւնը չը դիտէ գեներալ Բուէյի Հօն-Կօնգ ուղևորվելու պատճառը և բացատրութիւններ պահանջեց: Նախարական հետեակ գունդից յետոյ օրերումն Տօնկին կուղևորվին Ալժիրայի հրացանաձիգների երկու բաժանիւն և օտար լեզուներից մի բաժանիւն: Բանակցութիւնները Մարկիզ Յենզի հետ շարունակվում են:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐՈՒՍ, 7 սեպտեմբերի: Խօլերան դեռ կատարելապէս չէ վերջացել: Խօլերայից վախճանվեցաւ Ֆրանսիական բժշկական արշաւանքի անդամ բժիշկ Տիւլիլի: ՊորտՍայիդի մէջ Ալեքսանդրայից եկող նաւերի համար խօլերային կարանտինը ոչնչացրած է:

ՄՍԳՐԻԿ, 7 սեպտեմբերի: Լրագիրները պնդում են, որ Ալֆօնս Թագաւորի վերագաւանջուց յետոյ Սազաստային կը յանձնվի նոր միւստրութիւն կազմել: Միւստրութիւնը դատը կը սկսվի հոկտեմբերի 4-ին:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 7 սեպտեմբերի: Պետական բանկի 5% տոմսակ առաջին շրջանի արժէ 95 ռ. 62 կ., երկրորդ 94 ռ. 75 կ., երրորդ 94 ռ. 25 կ., չորրորդ 94 ռ., հինգերորդ 94 ռ., ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակ արժէ 215 ռ. 50 կ., երկրորդ 207 ռ. 50 կ., արեւելեան առաջին փոխառութեան տոմսակ արժէ 92 ռ., երկրորդ 92 ռ., երրորդ 92 ռ., ոսկի 8 ռ. 28 կ.: Ռուսաց 1 ռուբլ Լօնդօնի վրա արժէ 237/8 պէնս, ռուսաց 100 ռ. Համբուրգի վրա 203 3/4 մարկ, Փարիզի վրա 251 3/4 ֆրանկ: Բօրսայի արամագրութիւնը ամուր է:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՄՈՒՆԻ

լինեմ, դու կը վերադարձնես ինձ ամբողջապէս: Այստեղ, Բէլգրադում, ես չը կարողացայ համբերել և քնացի Բուլղարիա և այնտեղի արեւանքի մօտ պարտիզանի պաշտօն էի կատարում:

—Առ, կարգա, հպարտութեամբ ուրախացած ասեց նա. սա, կղայր, վկայական է, այդ տուին ինձ—հայրուկ-Հօրօտասին, Բուլղարայի արեւանքը: Վանքում ես հանգստութիւն չը գտայ: Եւ ահա վերադարձայ Բէլգրադ, որ ուրիշ տարվայ ժամանակամիջոցս լրացնեմ:

Հայրուկը լռեց: Ես այնպէս չուարած և զգածված էի այդ տպաւորութիւնով, որ երկար ժամանակ ուշքը չէի գալիս: Բայց իմ երեխան արդէն հանդարտվել էր, սողում էր սեղանի տակը և շատ ուրախ էր, տեսնելով փայլուն արձանակը:

Հայրուկը նորից դարձաւ ինձ: —Պարտն, ես երեկ ձեր երեխային սկզբում վախեցրի: Բայց նա թող Հօրօտասի մասին վատ չը մտածէ: Ահա, տուր նորան երկնիքով լի դամբիւրը: Ես սցօր հաւաքեցի անտառում, իմ վերջին ոսկեակ ազատ ժամին:

—Իսկ այժմ, ասեց հայրուկը, շուտով գիշեր կը լինի: Յոյց տուր, այսպէս, իմ բանտային խնոցը:

Թարգմ. Բարդատ Պիտիկանց

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Желают КУПИТЬ одинъ экземпляръ „СБОРНИКА МАТЕРІАЛОВЪ ДЛЯ ОПИСАНІЯ МѢСТНОСТЕЙ И ПЛЕМЕНЪ КАВКАЗА“ Выпускъ первый.

Просятъ доставить въ контору редакціи газеты „МПАКЪ.“

1—5

ՏՈՒՐԲԻՆՆԵՐ

Գերազանց կազմութեան, մեծ աջողութեամբ գործարարում են ՌՈՒՍՍՍԱՆՈՒՄ առաջարկում է

Ա. ԿՈՒՆԵՐՏ

Լէբտաու, Գրէզդենում Löbtau-Dresden.

Որոնում են հիմնաւոր ազէնաներ: 1—3 (1)

Մի ՖՐԱՆՍՈՒԶԻ, որ պարսպել է թէ ՀՍՅ և թէ օտար ԲԱՐՁՐ դասակարգի ընտանիքներում Ֆրանսիական և գերմանական լեզուների դասերով և ունի գեղեցիկ վկայականներ, ցանկանում է իր ազատ ժամերին ունենալ դասեր: Հարցնել Մշակի՝ խմբագրատանը: 2—5

ОТДАЕТСЯ одна чистая КОМНАТА съ мебелью, самоваромъ, прислугою и отопленіемъ. Мало-Орбеліановская улица, домъ Якова Дандурова № 9.

ՏՐՎՈՒՄ է վարձով մի մաքուր սենեակ, մեքենով, սամովարով, ծառայով և վառելիքով, փոքր-Օրբելյան փողոցի վրա, տուն Յակոբ Դանդուրովի № 9.

2—8

ԲԺԻՇԿ ԿԻՆ

Ա. Ի. ՇՅԵՐԲԻՆՆԱ

ընդունում է հիւանդներին առաւօտները մինչև 10 ժամը, երեկոյան 5—7 ժ. Միկայիլովսկայա փողոց տուն № 91: (Քաղաքային հիւանդանոցի հանդէպ):

8—8 (2)

500 ՄԱՀՃԱԿԱՆՆԵՐ

ՄԱՀՃԱԿԱՆՆԵՐ զներուց առաջ խելացի և ձեռնառու է տեսնել ԱՆԳՎԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ մահճակալների ընտրութիւնը և քանակութիւնը: Արժուանու գալերէյ № 156, 157, 158, 159 և 160: ՈՒՇԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԳԱՐՁՆԵԼ այս համարների վրա:

5—10

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱԻՈՐ ՀԻՒՆԻՆՈՑ ԴԱՆՈՑ

(ԿՈՒԿԻՍ, ՄԻՄԵՕՆՕՎՍԿԻ ՓՈՂՈՑ, Տ. ՀԱՍՎԵՐԳԵԱՆԻ):

Հիւանդները ընդունվում են ամեն օր: Առաւօտեան՝ 9—10½ ժ. ՆԱՒԱՍՏՐԻՆՆԵՐ - փրարուժութեան և վերականգնող հ. և ՌՈՒԿՈՎՍԿԻ - կանանց, երեկոյան և ներքին հ. 10½—12 ժ. ՇԱՀԱՋԱԿԱՆՆԵՐ - ներքին հ. 12—1 ժ. աչքացաւի ԼԱՐՈՆՕՎ - ամեն օր, բացի չորեքշաբթի և և կիրակի. ՐԵՅԻ - չորեքշաբթի և կիրակի:

Երեկոյեան՝ 5—7 ժ. ՈՒՇԱԿՈՎ - երեկոյան և կիրակի հ. երեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ: Ջղային և հոգեկան հ. և էլեկտրա-բուժութեան ՅԱՐՈՒԹԻՒՆՆԱՆՑ - ամեն օր և, իբր խորհրդակից նոյն հիւանդանոցի համար, Ա. ԲԱՐԵԱՆ - երեքշաբթի և շաբաթ: Ընդհանուր բժշկական խորհուրդ (Կոնսուլտացիա) - երեքշաբթի և շաբաթ 7—8 ժամը երեկոյեան: Գիշերօթիկ հիւանդներ: Վարձ՝ խորհուրդ երթևեկներին - 50 կոպ. կոնսուլտացիան - 3 ռուբ. չքաւորները - անվարձ:

Հիւանդանոցի կառավարիչ ՆԱՒԱՍՏՐԻՆՆԱՆՑ (ընտկվում է նոյն հիւանդանոցում):

Հիւանդանոցի բոլորովին անկախ պատճառներով բժշկ Տեխնիկոսը չէ կարողանում բանալ ջրաբուժական բաժին:

(չոր. ուրբ.)

ՐԷՅՈՒԿԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԸ, Միկայիլովսկի փողոցի վրա, տուն Գուրգէնիկովի № 81, շարունակ ընդունում է աշակերտներին: 2—10 (1)

Ա Լ Է Ք Ս Ա Ն Դ Ր Շ Ա Դ Ի Ն Օ Վ Ի

Մ Ա Գ Ա Ջ Ի Ն Ո Ւ Մ

Գլխարկայա փողոց, Արժուանու Գալլերէյում

ՍՍԱՑՎԱՆ են մեծ քանակութեամբ ամեն տեսակ կանանց և աղամարդկանց ԿՕՇԻԿՆԵՐ: Օտարաբաղաբացիք կարող են զիմել այս հասցէով:

Тифлисъ, магазинъ обуви Шадинова, Дворцовая ул. 1—6

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂՈՒ ԳՆԱՑՔՆԵՐ

ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՆԵՐԻ ԳՆԱՑՔՆԵՐ ԲԱԹՈՒՄԻ ԵՒ ԲԱԳՈՒԻ ՄԷՋ

Table with 6 columns: կայարան, գալիս է, գնում է, կայարան, գալիս է, գնում է. listing various stations and prices.

ԽԱՈՆ ԳՆԱՑՔՆԵՐ ԹԻՖԼԻՍԻ ԵՒ ՍՈՒՐԱՄԻ ՄԷՋ

Table with 6 columns: կայարան, գալիս է, գնում է, կայարան, գալիս է, գնում է. listing Tbilisi and Suram stations.

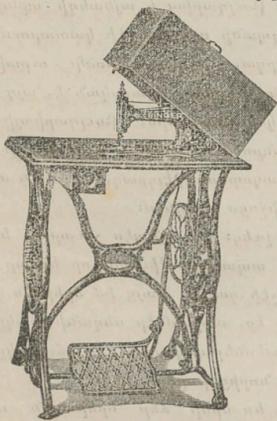
ԽԱՈՆ ԳՆԱՑՔՆԵՐ ՍՍՄՏՐԵԿԻԻ ԵՒ ՓՈԹԻ ՄԷՋ

Table with 6 columns: կայարան, գալիս է, գնում է, կայարան, գալիս է, գնում է. listing Poti and other stations.

Վերականգնեցնող ՄԱԿ-ՄԱՍՏԵՐ, մազերը ամրացնող և նրանց ԲՆՍԿԱՆ ԳՈՑՆԸ վերադարձնող: Գինը 2 ռ. շերտ, ՓՈՍՏԱՑՈՎՆԱԿՆԵՐ 2 ռ. 49 կոպ. ԱՆԳՎԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ մէջ

Մի և նոյն տեղը ԽԻՆԱՑԻ ԻԻՂ, մազերը ամրացնելու համար, 1 ռ. ամանը և վրձին զվառացաւ դէմ, ՏՈՒԱԼԷՏ Ի ՍՍՊՈՆ և հոտաւէտ ջրեր և այլն 44—100

ՄԱՆՈՒՅԱԿՏՈՒՐԱՑԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ Զ Ի Ն Գ Ե Ր

Ն Ի Ի - Ի Օ Ր Կ Ի Մ Է Ջ

ԿԱՐԵՄԵՔԵՆԱՆԵՐԻ ԱՄԵՆԱԸՆԴԱՐՁԱԿ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԷՋ:

Ծախում է ամենալաւ համարիւմ կարեմքեանները նպաստող նոր գործիքներով և նոր պատուանդաններով, որոնք պահանջում են փշանալուց, գործելու ժամանակ աղմուկ չեն հանում և թեթեւ ընթացք ունեն աշխատանքի ժամանակ, այնպէս որ ամենաթեյլ և ճեր մարդիկ կարող են նրանց կառավարել առանց ոյժերը սպառելու: Ծախվում է

ԿԷՍ ՄԻԼԻՍՆ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐԻՑ ԱԻԵԼԻ ՏԱՐՎԱՑ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ:

Այս իրողութիւնը ամենալաւ ապացոյց է Ձինգերի կարեմքեանների համար:

ՆԱՒԱՋԳՈՒՇՈՒԹԻՒՆ. Ձինգերի իսկական կարեմքեանները մեծ վարկ ունեն, որովհետև իրանց գեղեցիկ յատկութիւններով ամենքին զմայլեցնում են և այդ պատճառով ուրիշ գործարանները նրանց կեղծում են և ծախում են Ձինգերի իսկական կարեմքեանների տեղ: Ձգուշացնում եմ ձեզ, որ Ձինգերի իսկական իւրաքանչիւր կարեմքեան The Singer Manufacturing Co-ը ֆիրմայից ունի գործարանի գրոշմներ մեքենայի կոթի և մամուլի վրա. The Singer Manufacturing Co-ը,

Գ. Ն Է Յ Գ Լ Ի Ն Գ Ե Ր, Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս, Գ Օ Լ Օ Վ Ի Ն Ս Կ Ի Փ Ո Ղ Ո Ց, Տ Ո Ւ Ն Մ Ի Բ Ի Մ Ա Ն Օ Վ Ի

ԲԱԹՈՒՄԻ մէջ Պօլիցէյսկայա փողոց, տուն Թերզի-Օղլի: ԲՈՒՍՏՐԱՆԻ մէջ Միկայիլովսկայա փողոց, տուն Շնէյդերի: ԲԱԳՈՒԻ մէջ Միկայիլովսկայա փողոց, տուն Միրզա-Աւագովի: Խւրաբանչիւրին միջոց տարւո համար ձեռք բերել Ձինգերի ամենաօգտակար և իսկական կարեմքեան կարելի է գնել փոքր մուտքերով, այսինքն շաբաթական 1 ռ. 50 կ. վճարելով առանց իսկական զինք բարձրացնելու: Հնացած մեքենաները խնամելով փոփոխում է: 17—50 (1)

